

1 ולראובן בת קטנה ושמה שרה, והשיא ראובן את שרה בתו
 2 ליצחק, וגירש יצחק את שרה וקידש אותה שמעון בקידושי מיאון,
 3 ולשמעון עוד אשה ושמה רבקה, ומת שמעון ונפלה שרה לפני
 4 ראובן אביה ליבום יחד עם רבקה צרתה, ומיאנה שרה באביה
 5 [צירוף א]. ומכיון שעקרה בכך למפרע את הגישואין שנישאה
 6 לשמעון, יש לומר שאין צרתה צרת ערוה ומותרת ביבום, אך מכל
 7 מקום כיון שלא מיאנה שרה בבעלה שמעון בחייו, והיא נראית
 8 כמי שנפלה לפני אביה ליבום, נראית צרתה כצרת בתו ואסורה
 9 לראובן מדרבנן. ומשום כך גזרו לאסור כל צרת ממאנת אפילו
 10 שאינה בתו.
 11 מקשה הגמרא: וצרת בתו ממאנת מי אסירא עליו, והתנן (לעיל ב),
 12 וכל העריות כוונתן, אם מתו בחייו בעליהן, או שמייאנה, או נתגרשו,
 13 צרותיהן מותרות ליבם משום שכבר אינן נשות המת וממילא אין
 14 צרותיהן צרות ערוה. מבררת הגמרא את כוונת המשנה: דמייאנה
 15 במיאן [במיאן], אילימא דמייאנה בפעל בחייו ובשעת נפילה כבר אינן
 16 צרות זו לזו, היינו גרושה, שהרי מיאון בקטנה הוא כגט בגדולה,
 17 ומאחר שכבר שנינו שאם התגרשו העריות צרותיהן מותרות,
 18 לשם מה חזרה המשנה ואמרה שמיאון מתיר את הצרה. אלא לאו
 19 [וכי אין] כוונת המשנה לעריות שמייאנו פניבם, שאף שבשעת
 20 נפילה עדיין היו צרות זו לזו מכל מקום אין הצרה אסורה, משום
 21 שהמיאון ביבם עוקר את קידושי המת למפרע, ונמצא שלא היתה
 22 אשת המת מעולם וממילא לא היו מעולם צרות זו לזו. הרי לנו
 23 שאף בתו הממאנת בו לאחר מות בעלה אינה אוסרת את צרתה,
 24 וכל שכן שצרת ממאנת סתם מותרת, ולא כדברי שמואל.
 25 מתרצת הגמרא: לא לכך כוונת המשנה, אלא לעולם מיאנה בפעל
 26 בחייו, ומכל מקום תרי גוונין גרושה, וכתבה המשנה כל סוג
 27 בפני עצמו.
 28 מקשה הגמרא: ומאי שנא בי מיאנה הערוה פחיי הפעל שצרתה
 29 מותרת ליבם משום דמיאון זה עקרניהו לנשואין ושוב אינן צרות זו
 30 לזו, אם כן בי מיאנה הערוה פניבם נמי תהיה מותרת צרתה, שהרי
 31 נשואין קמאי של אחיו המת קא עקרא במיאון זה למפרע, ונמצא
 32 שאשת המת השניה מעולם לא היתה צרתה של ערוה זו.
 33 מתרצת הגמרא: אף שנעקרים קידושי הערוה למפרע מכל מקום
 34 צרתה אסורה משום הסברא דתני רמי בר יחזקאל. דתני רמי בר
 35 יחזקאל, קטנה שמייאנה בפעל [צירוף ב] הרי היא מותרת לאביה. ואף
 36 שאדם אסור בכלתו אף לאחר שהתאלמנה או שהתגרשה מבנה,
 37 מכל מקום המיאון מתירה לו, משום שהוא עוקר את קידושי הבן
 38 למפרע ונמצא שמעולם לא היתה כלתו. אבל אם מיאנה פניבם
 39 [צירוף ג] היא אסורה לאביה. – אלא – מוכח מכאן כסברא האמורה,
 40 שיש לאסור משום שמשעת הנפילה ליבום היתה נראית ככלתו,
 41 מכיון שנישואי הבן הזקיקו אותה ליבום לפני שמיאנה. ואם כן
 42 הלא נמי בצרת בתו ממאנת, אף שעל ידי מיאון הבת ביבם נעקרים
 43 קידושיה למפרע, מכל מקום צרתה אסורה עליו משום מראית
 44 עין, שכן משעת הנפילה נראית צרתה כצרת בתו, משום שקודם
 45 מיאון הבת נחשבו צרות זו לזו, ואם נתיר את צרתה ליבום יבואו
 46 לטעות ולהתיר צרת הערוה אף בלא מיאון.
 47 הגמרא מביאה נידון בצרת אילונית: אמר רב אפי, מי שמת בלא
 48 בנים והניח שתי נשים שאחת מהן היא אילונית, האילונית אסורה
 49 ביבום, וכמו כן צרת האילונית אסורה. שנאמר בפרשת יבום (דברים
 50 כה א), והיה הכבוד אשר תלד, ויש למעט פרוט לאילונית שאינה
 51 יולדת שאינה בכלל מצות יבום, וממילא היא אסורה על היבם
 52 באיסור אשת אח, ולפיכך צרתה היא צרת ערות אשת אח
 53 שפטורה מחליצה כצרת כל העריות.
 54 הגמרא מקשה על דברי רב אפי: מתיב רב ששת, מן התורה אין
 55 יבמה נקנית אלא בבדיאה. אבל מדרבנן אם קידש היבם את יבמתו
 56 בכסף או בשטר הרי היא מקודשת לו, והם נקראים קידושי מאמר.
 57 ושנינו במשנה להלן (אבא), שלשה אחין שהיו נשואין לשלש נשים
 58 נקדשות [שאין אחיות], ומת אחד מהם בלא בנים, ועשה בה אחיו
 59 השני מאמר, ומת אף הוא בלא בנים קודם שבא עליה, ולו אשה
 60 אחרת מלבדה [צירוף ד], תרי אלו [בעלת המאמר וצרתה] חולצות

1 הגמרא מביאה ראייה לפשוט ספק זה: אמר רב ששת לרב
 2 יהודה, תניתיה – שנינו את דינה של זו במשנה להלן (מד), מי
 3 שהיה נשוי שתי נשים ומת, אם היתה אחת מהן בשירה ואחת מהן
 4 פסולה, אם היה היבם חולץ, הוא חולץ לפסולה, ואם היה מיבם,
 5 הוא מיבם לפסולה. מפרשת הגמרא: מאי בשירה ומאי פסולה,
 6 אילימא שהשירה היא בשירה לעלמא ומותרת לכהן, והפסולה היא
 7 פסולה לעלמא כגון גרושה או חלוצה שאסורה לכהן, הלא יקשה,
 8 כיון דלדרידה וליבם שאינו כהן תוין, מאי נפקא ליה מינה איזו הוא
 9 מייבם. אלא לאו 'בשירה' בשירה ליה לבעל שמת ופסולה פסולה
 10 ליה, ומאי ניהו, הלא היא מחויר גרושתו שאסורה לבעלה. וקתני
 11 על צרתה אם היה מיבם מיבם לפסולה, ומוכח מדברי המשנה
 12 שצרת מחויר גרושתו מתייבמת.
 13 דוחה הגמרא: לא לכך כוונת המשנה, אלא בשירה היא אשה
 14 שצרה לעלמא ומותרת לכהונה, והפסולה היא פסולה לעלמא
 15 ואסורה לכהונה. ומה דקאמרת להקשות, כיון דלדרידה תוין [הן
 16 ראיות] מאי נפקא ליה מינה איזו ייבם או יחלוץ, יש לומר
 17 שהוא משום דרב יוסף. דאמר רב יוסף, כאן שנה רבי, לא ישפוד
 18 אדם מי פורו ואחרים צריכים להם. שבשעה שהוא מוציא את נשי
 19 אחיו מלפניו על ידי חליצה, יש לו לחלוץ לפסולה שבין כך אסורה
 20 לכהונה ולא לחלוץ לכשירה ולפוסלה לכהונה. אבל אם בא
 21 לייבם מייבם איזו מהן שירצה, ומה ששנינו 'מייבם לכשרה' היינו
 22 אף לכשירה.
 23 הגמרא פושטת את הספק ממקום אחר: תא שמע, המחזיר גרושתו
 24 משנשאת לאחר ומת, היא וצרתה חולצת. מפרשת הגמרא: וכי היא
 25 וצרתה חולצת סלקא דעתך, והרי אינו חולץ אלא לאחת. אלא
 26 אימא או היא חולצת או צרתה חולצת הרי לנו שאף הצרה חולצת
 27 ואינה מתייבמת.
 28 דוחה הגמרא: וכי לאו תרוצי קמתרצת לה לגירסת הברייתא
 29 ושנית אותה, ואם כן מניין שיש לגרוס בה 'היא או צרתה חולצת',
 30 תריין ותגרוס הכי, 'היא חולצת, וצרתה או חולצת או מתייבמת'.
 31 הגמרא מביאה נידון בצרת ממאנת: מן התורה אין הקטנה
 32 מתקדשת אלא על ידי אביה. אך תיקנו חכמים בקטנה יתומה
 33 שאחיה או אמה יוכלו להשיאה, והקילו בנישואין אלו שתוכל
 34 למאן בבעלה ולצאת ממנו בלא גט. ונחלקו תנאים להלן (ק).
 35 בקטנה שהתקדשה בקידושין אלו, ומת בעלה ונפלה ליבום. לבית
 36 שמאי לא נאמר דין מיאון אלא בבעל אבל לא ביבם, אבל לבית
 37 הלל היא יכולה למאן אף ביבם, ועל ידי כן נעקרים קידושי אחיו
 38 המת שאינה מביאה נידון בצרת נופלת ליבום. ולאחר שמיאנה ביבם
 39 ופקעה זיקתה, הרי היא נאסרת עליו מדרבנן באיסור אשת אח
 40 שלא במקום מצוה. ונחלקו (שם ע"ב) רב ושמואל במקום שהיו למת
 41 כמה אחים, ומיאנה באחד מהם. לרב היא נאסרת בכלם.
 42 ולשמואל אינה נאסרת אלא באותו יבם שמיאנה בו, אבל
 43 מתייבמת היא לשאר האחים.
 44 אמר רב לילי בר מל אמר מר עוקבא אמר שמואל, אם היה למת
 45 אשה נוספת מלבד קטנה זו, ומיאנה הקטנה ביבם, אף צרת
 46 הממאנת אסורה. מפרשת הגמרא: למאן אסורה צרת הממאנת,
 47 אילימא אף לשאר האחים של אותו יבם שמיאנה בו, לא יתכן לומר
 48 כן, שהרי השתא היא גופה שריא – הלא אפילו הממאנת עצמה
 49 מותרת לשאר האחים. דהרי אמר שמואל, אם מיאנה ביבם זה היא
 50 מותרת כוה האח האחר, ואם כן בצרתה מיבעיא – וכי צריך לומר
 51 שצרתה מותרת להם. אלא בהכרח אסר שמואל את הצרה רק
 52 לדידה – ליבם שמיאנה בו, ומשום שהמיאון עוקר את זיקתה והיא
 53 עומדת עליו באיסור אשת אח.
 54 עומדת הגמרא: ומאי שנא ממאנת עצמה דשריא לשאר האחין
 55 משום דלא עקבא בהו [שלא עשתה בהם] שום מעשה מיאון אלא
 56 רק באחיהם, אם כן צרה נמי יש להתיר אף לאותו יבם שהראשונה
 57 מיאנה בו, שהרי הצרה לא עקבא ביה ביבם זה שום מעשה אלא רק
 58 צרתה מיאנה בו.
 59 מתרצת הגמרא: צרת ממאנת אסורה גרושה משום שאם נתירה
 60 יבואו להתיר צרת בתו ממאנת. כגון שהיו ראובן ושמעון אחים,

פורים (מאמר ב), ה'תשכ"ה

כט

ביאור בדרך אפשר

13 עצמו לא חל בו שינוי בתוקף הנצחי
 14 שלו והוא באופן דנצח-סלה-
 15 ועד שאין לו הפסק³⁸.
 16 וכל זה בא באופן של גלוי,
 17 שזהו גם ענין המגלה,
 18 מלשון גלוי (כדאיתא ב'פרי
 19 עץ חיים'³⁹ מכתיב האר"ל),
 20 בקיום היעוד⁴⁰ ונגלה כבוד
 21 הו' וראו כל בשר יחדו פי
 22 פי הו' דבר יעוד על ימות
 23 המשיח המדגיש שבהם יהיה ענין
 24 הגילוי.

1 של בני ישראל באופן שאינם בטלים, אלא
 2 עומדים בתוקף נצחי, וממלאים שליחותם
 3 בעלמא דין, ועד שפועלים את בנין בית
 4 המקדש השלישי, בנין נצחי³⁷, עבור הקדוש-
 5 ברוך-הוא, שגם בזמן הגלות הוא באופן דנצח-
 6 סלה-ועד שאין לו הפסק³⁸. וכל זה בא באופן
 7 של גלוי, שזהו גם ענין המגלה, מלשון גלוי
 8 (כדאיתא ב'פרי עץ חיים'³⁹), בקיום היעוד⁴⁰
 9 ונגלה כבוד הו' וראו כל בשר יחדו פי הו'
 10 דבר.

ביאור בדרך אפשר

1 הזמנים, ולא רק בזמנים מסויימים
 2 מוגבלים תהיה מציאותם של
 3 בני ישראל באופן שאינם
 4 בטלים, אלא בני ישראל
 5 עומדים בתוקף נצחי,
 6 וממלאים שליחותם תפקידם
 7 ומטרתם בעלמא דין, בעולם הזה,
 8 ועד שפועלים את בנין בית
 9 המקדש השלישי, בנין
 10 נצחי³⁷, עבור הקדוש-ברוך-
 11 הוא, שגם בזמן הגלות זמן של
 12 ירידה ורחינת הוא הקדוש-ברוך-הוא

(37) ראה זהר ח"א כח, א. ח"ג רכא, א. תקו"ז תיקון ח. 38) עירובין נד, א. 39) שער הפורים פ"ה. הובא בתו"א מגילת אסתר קיט, א. 40) ישעי' מ, ה.

המשך ביאור למס' ימות ליום שבת קודש עמ' א

29 דווקא אשת שני מתים זו היא היבמה דאסור נפילה גרם לה
 30 להיאסר ביבום, ועל כן צרתה אסורה ביבום אבל בעיא (צריכה)
 31 הליצה. מה שאין כן בצרת אילנית שאפילו הליצה לא בעיא.
 32 מפרשת הגמרא: מאי מעמא חלוק דין צרת אילנית מדין אשת שני
 33 מתים, משום דהא (אילנית) פטורה מיבום מדאורייתא, ועל כן היא
 34 חוזרת להיות ערות אשת אח גמורה כדי לפטור את צרתה אף מן
 35 החליצה. אבל הא – אשת שני מתים וצרתה אינן פטורות מיבום
 36 אלא מדרבנן, ולא גזרו עליהן חכמים אלא לחומרא, אבל לא
 37 להקל ולפטור מן החליצה.
 38 מקשה הגמרא על דברי רב אסי: תנן במשנתנו, וכולן – כל ט"ו
 39 העריות, אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילנית,
 40 צרותיהן מותרות. הרי לנו שאילנית אינה אוסרת את צרתה אפילו
 41 אם היא ערוה על היבם.
 42 מתרצת הגמרא: לא קשיא. כן בדברי רב אסי מדובר באילנית
 43 שחכיר בה בעלה בשעת הנישואין שהיא אילנית ואין קידושה
 44 מקח טעות, שהרי על מנת כן קידשה, ונמצאת צרתה 'צרת ערוה'.
 45 אבל כן במשנתנו מדובר במי שלא חכיר בה בעלה בשעת
 46 הקידושין שהיא אילנית, וקידושי טעות הם, על כן השניה מותרת
 47 ביבום, שהרי התברר שלא היתה צרת אילנית כלל.
 48 מוכיחה הגמרא: דיקא נמי שהמשנה מדברת דווקא באופן שלא
 49 הכיר בה שהיא אילנית, דהרי קתני במשנה 'שנמצאו אילנית',
 50 ולא קתני בה 'שהיו אילנית'. ומשמע מלשון זו שרק לאחר
 51 הנישואין נודע שהיא אילנית, ודווקא משום כך צרתה מותרת.
 52 מסיקה הגמרא: שמע מינה – אכן מוכח מלשון המשנה שעוסקת
 53 באופן שלא הכיר מתחילה שהיא אילנית ורק לאחר מכן נמצאה
 54 אילנית.
 55 הגמרא מביאה את פסק ההלכה בדיון צרת אילנית: אמר רבא,

1 ולא מתיבמות. שאילו היה השני מייבמה יבום גמור קודם שמת,
 2 היתה נפקעת ממנה זיקת בעלה הראשון ונעשית אשת השני לכל
 3 דבר, והיתה נופלת ממנו ליבום לפני השלישי. ואם לא היה עושה
 4 בה השני מאמר היה בה זיקה רק מחמת הראשון, ונופלת ממנו
 5 לשלישי. אך מאחר שעשה בה השני מאמר, הרי היא קנויה לו
 6 במקצת, אך יש בה עדיין גם את זיקת הראשון, והרי זו כאשת שני
 7 מתים שנופלת ליבום לפני האח השלישי מחמת שניהם. ואם נפלה
 8 ליבום יחד עם צרתה מהאח השני, מן התורה יש לו לייבם את
 9 שתייהן, שהרי כל אחת מהן נופלת לו מאח אחר. אבל אסור
 10 חכמים לייבם את שתייהן משום גזירה, שמא יאמרו שאף שתי
 11 יבמות הנופלות מבית (מאח) אחד שתייהן מתיבמות. והסמיכו
 12 דבריהם על מה שנאמר (שם כה ה), 'זמת אחד מהם וגו' יבמה יבא
 13 עליה, ומאחד מהם' משמע שאין מצות יבום אלא במי שיש עליה
 14 זיקת יבם אחד, ולא באשה שיש עליה זיקת שני יבמין. אבל חייבות
 15 הן בחליצה, שהרי מן התורה אין המאמר קונה כלל, ואין היא
 16 אלא אשת הראשון בלבד, ונמצא שהיא וצרתה אשת השני באות
 17 משני בתים, וכל אחת מהן צריכה חליצה בפני עצמה. וקתני עליה,
 18 אמר רב יוסף, אשת שני מתים זו, היא צרת אשת אח מאב, שאסור
 19 הנפילה משני מתים של צרתה גרם אף לה שתיאסר ביבום. שלא
 20 מיאנו ככל התורה בולה בגון זמת, שתהיה הצרה אסורה משום
 21 צרת אשת אח בלבד, אלא רק בזו.
 22 מסיק רב ששת את קושיתו: מה שאמר רב יוסף 'זו היא צרת אשת
 23 אח מאב' (שאסורה) למעוטי מאי – מה הוא בא למעט, וכי לאו
 24 למעוטי צרת אילנית הוא בא, ולומר דהיא שריא (מותרת) ביבום,
 25 ואף שהאילנית עצמה אסורה משום ערות אשת אח מאב שלא
 26 במקום מצוה, אינה פוטרת את צרתה.
 27 מתרצת הגמרא: לא לכך כוונת רב יוסף, אלא בא למעוטי צרת
 28 אילנית דאסורא להתיבם, ומאי 'זו היא' שמשמעותה מיעוט,

במנות דף יב עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) רמא

49 הגמרא מדייקת בלשון הברייתא ומתוך כך מקשה עליה: מִדְּקָאָמֵר
50 בברייתא 'שָׁמָּא תְּתַעֲבֵר וְשָׁמָּא תְּמֹת', מִכִּלְל דְּאִיבָא קְמִנָה דְּמִיעֵבְרָא
51 וְלֹא מְתָה – מִשְׁמַע שִׁישׁ אִפְשָׁרוּת שִׁקְטָנָה תְּתַעֲבֵר וְלֹא תְּמֹת, וְאִם
52 כֵּן מְצִינֵנוּ שְׂתַהֲיֵהּ תְּמֹתוֹ מְקַאָנְתָּ. וְכַגּוֹן שִׁילְדָה אַתְּ בַתָּה בְּקִטְנֹתָה
53 בְּתוֹךְ שְׁנַתָּה ה"ב, וְאַחַר כֵּךְ הִלְכָה וְנִישְׂאָה לְאַחֵי חֲתָנָה, וְקִידַשׁ
54 הַחֲתָן אַתְּ בַתָּה, וְאַחַר כֵּךְ מֵיֵאנָה חֲמוּתוֹ זֶה בְּבַעֲלָה בְּעוֹדָה קִטְנָה
55 וְצִיּוֹר ב', שְׂאִם מֵת אַחֲזִי בְּלֹא בָנִים צְרַתָּה מוֹתֵרֵת לוֹ. וְקִשְׁשָׁה
56 שְׁבַמְשַׁנְתָּנוּ תְּנֵן, 'אִי אַתָּה יָכוֹל לִזְמֵר בְּחֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּי
57 שְׁנַמְצָאוּ אִילֻנִית אוֹ שְׁמִיאָנוּ'.
58 מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: 'אִימָא, שְׁמָא תְּתַעֲבֵר וְתְּמֹת. וְאִין כּוּוֹנַת בְּרִייתָא
59 שִׁישׁ כַּאֲן שְׁנֵי סְפִיקוֹת, אַחַד שְׁמָא תְּתַעֲבֵר וְאַחַד שְׁמָא תְּמֹת, אֲלֵא
60 סַפֵּק אַחַד הוּא שְׁמָא תְּתַעֲבֵר, וְאִם תְּתַעֲבֵר וְדֵאִי תְּמֹת. דְּאָמֵר רַבָּה
61 בְּרַ לְיוֹנָי, גְּבוּל יֵשׁ לָהּ לְבַת לְזִמְן שְׁהִיא תְּתַעֲבֵרֵת וְתְּמֹתָ, וְהוּא מְגִיל
62 י"א שְׁנָה וְיוֹם אַחַד עַד י"ב שְׁנָה וְיוֹם אַחַד. קוֹדֵם הַזְּמַן תְּזִי, אִינָה
63 מְתַעֲבֵרֵת כָּל עֵינָךְ. וְאִם תְּתַעֲבֵרֵת בְּתוֹךְ הַזְּמַן תְּזִי, הִיא מְתָה
64 וְעוֹבְרָה מֵת. וְאִם תְּתַעֲבֵרֵת לְאַחַר הַזְּמַן תְּזִי וְכַבֵּר הִבִּיאָה סִימָנִים,
65 הִיא תְּזִי וְעוֹבְרָה מֵת.
66 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִינִי – וְכִי כֵן הוּא, וְהָא תְּנִי רַבָּה בְּרַ שְׁמִיאָל, אִי
67 אַתָּה יָכוֹל לִזְמֵר בְּחֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּתוֹ וְאִם חֲמוּי שְׁנַמְצָאוּ אִילֻנִית אוֹ
68 שְׁמִיאָנוּ, שְׁהִרִי כְּבֵד יְלָדוֹ. וּמִשְׁמַע מִכָּךְ שֶׁאִפִּילוּ שְׁהִיא קִטְנָה הִיא
69 יוֹלֵדֵת וְהִיא, אֲלֵא שְׁהִיא יָכוֹלָה לְמַאֲן מִשּׁוּם שִׁילְדָה. שְׁכֵן אִם
70 כְּדַבְרֵי רַבָּה בְּרַ לְיוֹנָי שְׁאִין הַקְּטָנָה יוֹלֵדֵת כֻּלָּל, הִיא לֵה לְבְּרִיתָא
71 לוֹמַר, שְׁהִסִּיבָה לְכָךְ שְׁלֹא מְצִינֵנוּ חֲמוּתוֹ מִמֵּאנָתָה הִיא מִשּׁוּם
72 שְׁבַחֲכָה כְּבֵר הַגְּדִילָה.
73 מִכָּה בְּרִיתָא זֶה חוֹזֵרֵת בַּהּ הַגְּמָרָא וּמְפָרֶשֶׁת אֶת הַמְּשַׁנָּה בְּאוֹפֵן
74 אַחֵר: אֲלֵא, לְעוֹלָם הַגִּירֵסָא בְּרִיתָא הוּא כְּמוֹ שְׁאִמְרֵנוּ מִתְּחִילָה
75 שְׁמָא תְּתַעֲבֵר, וְשְׁמָא תְּמֹת, וְאִבְן יֵשׁ כַּאֲן שְׁנֵי סְפִיקוֹת שְׁמָא תְּתַעֲבֵר
76 וְאִם תְּתַעֲבֵר שְׁמָא תְּמֹת, אֲבָל יִתְכֵן שְׁגָם תְּחִילָה. וְאֲלֵא קְשִׁיָא תְּדֵ –
77 עֵדִיין קִשָּׁה מְדוּעַ שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנָה 'אִי אַתָּה יָכוֹל לִזְמֵר בְּחֲמוּתוֹ
78 שְׁמִיאָנָה, אָמֵר רַב סְפָרָא לְתַרְצֵן, בְּנִים הָרִי הֵם בְּסִימָנִים שֶׁל גְּדוּלוֹת,
79 כְּגוֹן שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת. שְׁאֵף אִם הִיא פְּחוּתָה מִי"ב שְׁנִים וְיוֹם אַחַד, אִם
80 תְּתַעֲבֵרֵת בְּעוֹבֵר בֵּן קִימָא הִרִי זֶה כְּאִילוּ הִבִּיאָה סִימָנִים בְּשְׁנַתָּה
81 הִי"ג, וְנַעֲשִׂית גְּדוּלוֹהָ לְכָל דְּבַר כְּבֵר מִשְׁעַת הַעֵיבוֹר. וּמִשּׁוּם כֵּן אָף
82 אִם חֲמוּתוֹ קִטְנָה בְּשָׁנִים, הִרִי הִיא נַעֲשִׂית גְּדוּלוֹהָ עַל יְדֵי שִׁילְדָה אֶת
83 אִשְׁתּוֹ וְשׁוּב אִינָה יָכוֹלָה לְמַאֲן. וְמָה שְׁאִמְרֵ רַבָּה בְּרַ לְיוֹנָי שְׂאִם
84 הִיא מְתַעֲבֵרֵת בְּתוֹךְ הַזְּמַן הִיא מֵתָה וְעוֹבְרָה מֵת, אִין כּוּוֹנַת דּוּוֹקָא
85 מִי"א שְׁנָה עַד י"ב שְׁנָה, אֲלֵא תוֹךְ הַזְּמַן הִיא הַשְּׁנָה שְׁקוּדָם
86 גְּדוּלוֹתָה, אֲבָל אִם יוֹלֵדָה וְלֵד בֵּן קִימָא הוֹבֵרֵר הַדְּבַר שְׁכַבֵּר מִשְׁעַת
87 עֵיבוֹרָה הִיא לְאַחַר הַזְּמַן.
88 הַגְּמָרָא מְבִיאָה שִׁטָּה נוֹסֶפֶת בְּעֵנִין זֶה: וְאִית דְּאָמְרֵי – וִישׁ אוֹמְרִים,
89 שְׁלַעֲנִין גְּדוּלוֹת לִידֵת בְּנִים עֲרִיפֵי מְהַבָּאת סִימָנִים לְאַחַר גִּיל י"ב
90 שְׁנָה וְיוֹם אַחַד. שׁוֹאֲלַת הַגְּמָרָא: לְמָאִי נִפְקָא מִינָהּ בְּעֵדִיפוֹת הַבָּנִים
91 עַל הַסִּמָּנִים. מִשִּׁיבָה הַגְּמָרָא: עֲדִיפוֹתָהּ הִיא בְּכָךְ, דְּאִפִּילוּ לְשִׁיטָּתָה
92 רַבִּי יְהוֹדָה בְּמִסְכַּת נְדָה (נב). דְּאָמֵר שְׁמִי שְׁהִתְקַדְּשָׁה בְּקִטְנֹתָה
93 יָכוֹלָה לְמַאֲן אָף לְאַחַר שְׁהַגְּדִילָה וְהִבִּיאָה סִימָנִים שֶׁל שְׁתֵּי
94 שְׁעֵרוֹת, עַד שְׁזִרְבָּה הַשְּׁחֹרֵר עַל הַלְבָן מְרׁוֹב שְׁעֵרוֹת, מִכִּל מִקּוֹם בְּמִי
95 שְׁכַבֵּר יוֹלֵדָה בְּנִים הוּא מוֹדָה שְׁשׁוֹב אִינָה יָכוֹלָה לְמַאֲן.

1 הַלְבָּתָּא, צְרַת אִילֻנִית מוֹתֵרֵת לְהַתִּיבָם, וְאִפִּילוּ הַכִּיר כֵּה הַבַּעַל
2 בְּשַׁעָה שְׁנִשְׂאָה שְׁהִיא אִילֻנִית וְאִין קִידוּשִׁיהָ קִידוּשִׁי טַעוּת, מִכִּל
3 מִקּוֹם אִינָה אוֹסֵרֵת אֶת צְרַתָּה. וְלֹא זֶה בְּלִבְד, אֲלֵא אִפִּילוּ צְרַת בְּתוֹ
4 הַאִילֻנִית [צִיּוֹר א] אִינָה נֹאסֵרֵת לִיבּוּם מִשּׁוּם צְרַת בְּתוֹ, לְפִי שְׁלֹא
5 אִסְרָה הַתּוֹרָה צְרַת עֵרוּהָ אֲלֵא בְּמִקּוֹם מְצוּהָ. שְׂרַק עֵרוּהָ שְׁנוֹפְלַת
6 לִיבּוּם וְנִדְחִית מִשּׁוּם פְּטוֹר עֵרוּהָ פּוֹטֵרֵת אֶת צְרַתָּה, אֲבָל אִילֻנִית
7 שְׁגָם לוֹלֵא הִיּוֹתָה עֵרוּהָ אִינָה נּוֹפֵלֵת לִיבּוּם, הִרִי צְרַתָּה הִיא צְרַת
8 עֵרוּהָ שְׁלֹא בְּמִקּוֹם מְצוּהָ, וְאִינָה נֹאסֵרֵת בִּיבּוּם.
9 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְאֲלֵא הָא דְּקָתְנִי בְּמִשְׁנַתָּנוּ, כִּל הַעֲרִיּוֹת שְׁנַמְצָאוּ
10 אִילֻנִית צְרוּתִיהֶן מוֹתֵרֵת, הֲלֵא מִלְשׁוֹן 'נִמְצָאוּ' מִשְׁמַע שְׁלֹא הַכִּיר
11 בַּהּ הַבַּעַל שְׁהִיא אִילֻנִית אֲלֵא שְׁנַמְצָאָה כּוֹז רַק לְאַחַר מִכָּן,
12 וְדוּוֹקָא מִשּׁוּם כֵּךְ צְרַתָּה מוֹתֵרֵת, וְשְׁלֹא כְּדַבְרֵי רַבָּא שְׁאִמְרֵ שְׁגָם
13 אִם הַכִּיר בַּהּ וְאִין קִידוּשִׁיהָ בְּטָלִים אִינָה פּוֹטֵרֵת אֶת צְרַתָּה.
14 מִתְּרַצָּת הַגְּמָרָא: אֵל תְּגֵרוּס בְּמִשְׁנָה 'שְׁנַמְצָאוּ' אֲלֵא תְּנִי 'שְׁקִיּוּ
15 אִילֻנִית', שְׁמִשְׁמַע אָף אִם הַכִּיר בַּהּ הַבַּעַל שְׁהִיא אִילֻנִית מִכִּל
16 מִקּוֹם אִינָה אוֹסֵרֵת אֶת צְרַתָּה.
17 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת שִׁיטָּת רַבִּי יוֹחָנָן בְּצֵרוֹת שְׁנִידוּנוֹ בְּסוּגִייתָנוּ: כִּי
18 אַתָּה רַבִּין, אָמֵר בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן, אַחַת צְרַת מְקַאָנְתָּ שְׁמִיאָנָה בִּיבּוּם,
19 וְאַחַת צְרַת אִילֻנִית, וְאַחַת צְרַת מְחֹזֵר גְּרוּשְׁתָּהּ לְאַחַר שְׁנִישְׂאָה
20 לְאַחַר, כּוּוֹן מוֹתֵרֵת לִיבּוּם, וְלֹא כְּדַבְרֵי שְׁמוּאֵל הָאוֹסֵר צְרַת
21 מִמֵּאנָתָה, וְלֹא כְּמוֹ שְׁצִידְדָה הַגְּמָרָא לְעֵיל לְאוֹסֵר צְרַת מְחֹזֵר
22 גְּרוּשְׁתּוֹ, וְלֹא כְּדַבְרֵי רַב אִסִּי הָאוֹסֵר צְרַת אִילֻנִית.
23 שְׁנִינוּ בְּמִשְׁנַתָּנוּ: 'אִי אַתָּה יָכוֹל לִזְמֵר בְּחֲמוּתוֹ וְבִאִם חֲמוּתוֹ וְבִאִם
24 חֲמוּי שְׁנַמְצָאוּ אִילֻנִית אוֹ שְׁמִיאָנוּ'. וְהוּא מִשּׁוּם שְׁאִין הַבַּת מִמֵּאנָתָה
25 אֲלֵא בְּקִטְנֹתָה, וְכִל נְשִׁים אֲלוֹ שְׁכַבֵּר יְלָדוֹ, בְּהַכְּרָה גְּדוּלוֹת הֵן,
26 וְשׁוּב אִינֵן יָכוֹלוֹת לְמַאֲן.
27 הַגְּמָרָא מִקְשָׁה עַל מִשְׁנַתָּנוּ מְבִרִיתָא: תְּנִי רַב בִּיבִי קְמִיָה ו-לְפָנִין
28 דְּרַב נַחֲמָן, שְׁלֵשׁ נְשִׁים מְשִׁמְשׁוֹת בְּמוֹךְ – מוֹתֵרֵת לְתַת מוֹךְ בְּמִקּוֹם
29 הַתְּשִׁמִּישׁ כְּשֶׁהֵן מִשְׁמֹשׁוֹת, כְּדִי שְׁלֹא יִתְעַבְּרוּ. וְאֲלוֹ הֵן, קְמִנָה,
30 מְעוֹבְרָת, וּמִנִּיקָה. אֲבָל שְׂאֵר נְשִׁים אִסְרוּרוֹת בְּכָךְ. מְפָרֶשֶׁת הַגְּמָרָא
31 אֶת טַעַם הַהִיתֵר שְׁבַכְל אַחַת מֵהֶן: קְמִנָה מוֹתֵרֵת בְּכָךְ, מִשּׁוּם
32 שְׁלֹולָא הַמוֹךְ יֵשׁ לְחֹשׁוֹשׁ שְׁמָא תְּתַעֲבֵר, וְשְׁמָא תְּמֹת מִחֲמַת
33 עֵיבוֹרָה. וּמְעוֹבְרָת מוֹתֵרֵת בְּכָךְ, מִשּׁוּם שְׂאִם תְּתַעֲבֵר שׁוּב יֵשׁ
34 לְחֹשׁוֹשׁ שְׁמָא תְּעַשֶּׂה אֶת עוֹבְרָתָה הָרֵאשׁוֹן סְנַדְל – וְלֵד שְׁאִין לוֹ צוֹרֵת
35 פְּנִים וְדוּמָה לְדָג הַסְּנַדְל, שְׁכַשְׁהִיא מְעוֹבֵרֵת וְחוֹזֵרֵת וּמִתְעַבֵּרֵת
36 שְׁנִית, דּוּחַק הַעוֹבֵר הַשְּׁנִי אֶת הָרֵאשׁוֹן וּמְקַלְקֵל אֶת צוֹרֵתוֹ. מְנִיקָה
37 מוֹתֵרֵת לְשִׁמְשׁ בְּמוֹךְ, מִשּׁוּם שְׂאִם תְּתַעֲבֵר שְׁמָא תְּגְמוּל [תְּפָרִישׁ]
38 אֶת בְּנָה מְלִינִיק, שְׁכֵן עַל יְדֵי הַעֵיבוֹר נַעֲבֵר הַחֵלֵב וְאִינוּ טוֹב לְיוֹנָק,
39 וּמְחַמֵּת כֵּן יָמוֹת מְרַעֵב.
40 וְאִיזוּ הִיא קְמִנָה הָרֵאוּיָה לְהַתְּעַבֵּר וְלְמוֹת, הִרִי זֶה קִטְנָה שְׁהִיא מְבַת
41 אַחַת עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אַחַד עַד שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה שָׁנָה וְיוֹם אַחַד. אֲבָל
42 בְּפָחוֹת מְגִיל י"א שְׁנָה וְיוֹם שְׁאִינָה מְתַעֲבֵרֵת כֻּלָּל,
43 וְכֵן בְּתַר עַל בְּן – עַל גִּיל י"ב שְׁנָה וְיוֹם, שְׁאִפִּילוּ אִם תְּתַעֲבֵר לֹא
44 תְּמֹת, הִרִי זֶה מְשִׁמְשֵׁת בְּדְרָבָה בְּלֹא מוֹךְ וְהוֹלְבָתָה, שְׁהִרִי אִין בַּהּ
45 סְכָנָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְהַקְּמִים אוֹמְרִים, אַחַת זֶה שְׁאִין סְכָנָה
46 בְּעֵיבוֹרָה וְאַחַת זֶה שִׁישׁ בַּהּ סְכָנָה, הִרִי הִיא מְשִׁמְשֵׁת בְּלֹא מוֹךְ
47 בְּדְרָבָה וְהוֹלְבָתָה. וְאִין לְחֹשׁוֹשׁ שְׁמָא תְּתַעֲבֵר וְתְּמֹת, כִּי מֵן הַשְּׁמִים
48 יְרַחֲמוּ, מִשּׁוּם שְׁנַמְצָאוּ (תְּהֵלִים קטו) 'שְׁמֵר פְּתָאִים ה'.

אגרות קודש

[כ"ד אדר תשי"ג]

...בברכה שאותו שרבינו הזקן כתב אודותו שעדיין מרקד בינינו, ושברפרט יש להזהר בזה בענינים הקשורים באה"ק ת"ו, תתמעט ממשלתו פוחת והולך ויחוגו את חג המצות אחרי ביעור חמץ בכשרות ובשמחה אמיתית...